

STM 1943

Bidrag till kännedomen om Kristina Nilsson

Av Daniel Fryklund

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

BIDRAG TILL KÄNNEDOMEN OM KRISTINA NILSSON

AV DANIEL FRYKLUND (Hälsingborg)

Då hundra år förflutit, sedan Kristina¹ Nilsson föddes den 20 augusti 1843, ha i år åtskilliga festligheter ägt rum i de trakter, där Kristina Nilsson framlevde sin ungdom. De svenska källorna anföra riktigt födelsedatum, men man behöver endast gå till senaste upplagan av Meyers Lexikon, VIII, 1928, för att finna födelsedateringen den 3 augusti, och samma feldatering påträffas i äldre franska arbeten som P. Larousse, *Grand dictionnaire universel du XIXe siècle*, XI, Paris 1874, supplementet till F. J. Fétis, *Biographie universelle des musiciens*, Paris 1881, och A. Bisson — Th. de Lajarte, *Petite encyclopédie musicale*, II, Paris 1884, och den återfinnes även i tyska verk som H. Mendel, *Musikalisches Conversations-Lexikon*, VII, Berlin 1877, J. Schuberth, *Musikalisches Conversations-Lexicon*, Leipzig 1877, och Fr. Bremer, *Handlexicon der Musik*, Leipzig 1882. Denna feldatering sammanhänger med att den första utförliga monografien över Kristina Nilsson: Guy de Charnacé, *Christina Nilsson*, i *Les Étoiles du chant*, Paris 1869, råkade uppgiva oriktigt födelsedatum: »Le troisième jour du mois d'août de l'an 1843, un huitième enfant venait au monde;² c'était une belle petite fille aux cheveux clairs, aux yeux glauques, au teint transparent: une vraie fille d'Odin. Elle reçut au baptême le nom de Christina.» Och sedan spred sig den felaktiga dateringen till de franska och tyska arbetena.³

I det följande skola vi söka lämna några smärre bidrag till kännedomen om Kristina Nilsson under användande av det material, som föreligger i författarens samling.

¹ Självt stavade Kristina Nilsson förnamnet Christina och på franska Christine. Kristina Nilsson var »den yngsta av sju syskon».

³ Som ett kuriosum kan en annan oriktig uppgift om Kristina Nilsson anföras: »Madame Nilsson died at Copenhagen [sic] on Nov. 22, 1921» (*The Encyclopædia Britannica*, XVI, 1929).

I denna samling finnas 39 brev från Kristina Nilsson, av vilka 35 äro avfattade på franska, de flesta av dessa skickade från Paris. Kristina Nilsson skrev franska med elegans, och hon använde gärna detta språk även vid korrespondens med svenskar, i synnerhet högstående. Hennes brev äro ofta prydda med monogram i olika färger och av olika typer.

Bland adressater, vilkas namn äro utsatta i breven, kunna nämnas: violoncellisten och kompositören Gaetano Braga, vars serenad Kristina Nilsson ofta sjöng, hennes sångarkamrat Victor Capoul, författaren Jules Claretie, musikskriftställaren och kompositören Oscar Comettant, musikskriftställaren Léon Escudier, kapellmästaren vid Stora operan i Paris A. Ch. L. Fr. Vianesi och sångerskan Lola Artôt de Padilla.

Det är möjligt, att det tack, som uttalas i brevet till Jules Claretie, avser den artikel i L'Indépendance belge, som omtalas i Tobias Norlinds arbete om Kristina Nilsson, s. 110—111. Brevet lyder:

Ce 14 Mai

Cher Monsieur Claretie,

J'ai sous les yeux votre charmant article du 12, et je voudrais avoir le plaisir de vous voir pour vous remercier de vive voix des lignes si gracieuses que vous avez écrites sur moi.

Je suis très flattée de votre appréciation et je vous en reste bien reconnaissante.

Cordialement à vous

Christine Nilsson

Oscar Comettant hade i de nordiska länderna på statsuppdrag studerat den skandinaviska musiken, och vid hemkomsten ville han även låta fransmännen njuta av densamma. Han lyckades övertala Kristina Nilsson att medverka vid dessa Séances scandinaves, som anordnades i Paris i januari 1887 och som blevo en stor succès både konstnärligt och ekonomiskt — konserternas behållning gick till välgörande ändamål. I brevet till Comettant underrättar nu Kristina Nilsson honom om att den svenske konungen meddelat henne, att han på hennes begäran utnämnt honom till riddare av Nordstjärneorden.^{1 2}

¹ Det var Comettant, som i tidskriften Ménéstrel berättade episoden om huru Berlioz på sitt sjukläger i Kristina Nilssons minnesalbum nedskrev orden och musiken till sin sång: »Reviens, reviens, ma bien-aimée!»

² Kristina Nilsson synes ha haft ett visst inflytande vid ordensutnämningar, vilket även tycks framgå av ett brev av år 1878, vari hennes Parislärare i sång Wartel sökte förmå henne att hos en minister utverka hans utnämning till riddare av Hederslegionen.

Hôtel de Turin
Menton

Cher Monsieur Comettant,

Je viens de recevoir une lettre de Sa Majesté le Roi de Suède, auquel je m'étais permis d'écrire il y a quelques semaines, au sujet des Séances Scandinaves que vous avez si admirablement organisées, qui me répond ce qui suit:

»Madame,

J'ai le plaisir de vous annoncer que je viens, selon le désir que vous m'avez exprimé, d'accorder à Mr Comettant la décoration de Chevalier de l'Étoile Polaire.»

Je veux être, naturellement, la première à vous faire part de cette gracieuseté de mon aimable Souverain, que les grands services que vous avez rendus à l'art de ma chère patrie, n'ont certainement pas laissé insensible, comme vous voyez. —

Je saisis cette occasion pour vous féliciter sincèrement de la haute distinction qui vient de vous être accordée, et croyez-moi, cher Monsieur Comettant,

Bien cordialement à vous.

Christine Nilsson

P. S. Mes meilleurs souvenirs à Madame Comettant.
ce 5 Février 1887.

Av samlingens övriga brev från Kristina Nilsson följa här två, som skildra hennes triumfer i London under maj 1869. I det första brevet är årtalet utsatt, i det andra saknas det. Adressatens namn är utelämnat i båda breven. Det första brevets adressat är tydligen en äldre person, som stod Stora operan i Paris nära. I slutet på detta brev skriver Kristina Nilsson, att hon »vous embrasse comme un Père» och att hon kan teckna sig »votre fille affectionnée». Tonfallen påminna om dem, som förekomma i ett brev av år 1870 till Kristina Nilsson från den engelske kompositören Michael William Balfe, i vars opera Il Talismano hon uppträtt som Edith Plantagenet. Han kallar sig i detta brev hennes »andre pappa» och slutar med »Your affectionate Papa». Men det förefaller knappast troligt, att Kristina Nilssons brev skulle vara riktat till honom. Det andra London-brevet är antagligen skrivet till en tyska: smek. namnet Christinchen synes tyda därpå ävensom talet om Baden. Möjligen är det fråga om makan till den i brevet nämnde Garfoukel.

Breven äro intressanta, då man genom dem får en inblick i Kristina Nilssons egen uppfattning om Londondagarna.¹

¹ Breven återgivnas här, som Kristina Nilsson skrivit dem. Endast en och annan lapsus har ändrats, och interpunktionen har förtydligats.

Voici mon adresse:¹ 5 George Street
Hanover Square
W.
London

Mercredi le 19 mai 1869.

Mon cher et excellent ami,

Enfin j'ai un moment de libre et je suis heureuse d'en profiter pour vous donner de mes nouvelles. Vous m'avez montré toujours tant d'amitié que je suis persuadée que vous serez content d'apprendre que mes succès à Londres sont plus grands que jamais. J'ai été reçue, à mon rentrée, avec un enthousiasme sans pareil, et chaque fois que je joue, le public est enchanté.

J'ai déjà joué Lucia, Martha, Traviata — la première 3 fois, la seconde deux et la troisième une fois. Lundi prochain je chante Marguerite pour la première fois de la saison. Toute la salle est louée d'avance. Ainsi vous voyez, cher Monsieur, que *mon prétendu Four*² à Paris ne nuit pas aux recettes ici pas plus que chez vous!

Hamlet est mis en répétition pour demain jeudi. Nous allons travailler ferme et j'espère qu'il sera prêt pour le 8 ou dix Juin. Je suis déjà engagée pour six soirées et tellement demandée qu'on me supplie d'aller dans deux maisons le même soir, et Mme la marquise de Caux³ et moi faisons tout le besogne au théâtre avec salle pleine chaque soir. Comment va la nouvelle Marguerite? Faites bien mes amitiés à George ainsi qu'à mon excellent ami Mr Vautrot. Je ne mentionne pas les autres, car peut-être vous n'aimez pas qu'on sache que je vous ai écrit. Faites comme vous voudrez, car je n'oublie personne ni Gevaert⁴ ni Comettant⁵ ni George Haisel⁵. Ainsi si vous leur parlez, faites-leur bien mes amitiés sans oublier l'ami Faure.⁶ Madame⁷ me charge pour vous et votre fils de ses meilleurs souvenirs. Quant à moi, cher Monsieur et ami, je vous embrasse comme un Père et par conséquent je puis me signer

votre fille affectionnée

Christine Nilsson

J'ai chanté au concert de la Cour la semaine dernière.

¹ »Voici mon adresse», tillägg av Kristina Nilsson efter brevets avslutande.

² Kristina Nilsson skrev tydligen avsiktligt »four», som här betyder »fiasko», med stor bokstav.

³ Adelina Patti, gift 1868—77 med marquis de Caux.

⁴ »Gevaert» brukar stavas utan trema.

⁵ Svårläst namn. Kan vara något annat.

⁶ Jean Baptiste Faure, Kristina Nilssons berömda sångarkamrat, var anställd vid Stora operan 1861—76.

⁷ Antagligen fru Richardson, Kristina Nilssons sällskapsdam, död i England 1879. Jfr hälsningarna från fru Richardson i följande brev.

5 George Street
Hanover Square
W.
London

Mercredi le 26 mai

Chère Madame,

Vous serez sans doute heureuse d'apprendre tout le succès que j'ai eu ici à Londres. J'ai été reçue avec enthousiasme; de la part des Anglais, c'est énorme, car en général ils sont assez froids et très économes de leurs applaudissements. À mon entrée en scène le premier soir un tonnerre d'applaudissements est tombé de la salle entière, il a fallu attendre au moins cinq minutes avant de pouvoir commencer mon récit¹.

Je jouai la *Lucia*. Touté la soirée a été pour moi un vrai triomphe. Je vous raconte tout cela, parce que je sais que vous m'aimez beaucoup et que vous et Mr Garfoukel me portez un très grand intérêt. Depuis mon début, tous les soirs je marche de succès en succès, j'ai joué successivement *Lucia*, *Martha*, *la Traviata* et *Faust* lundi dernier devant une salle comble, c'était la première fois de la saison qu'on donnait l'ouvrage de *Gounod*. J'y ai eu un succès inouï. Après l'acte du jardin, j'ai été rappelée trois fois et couverte de fleurs. J'ai été encore rappelée après la scène de l'église, et à la fin de l'opéra les Messieurs agitaient leurs chapeaux et leurs mouchoirs, on criait à en devenir fou, jamais on a vu les Anglais si montés. J'ai été bien heureuse de ce nouveau triomphe, je vous assure, chère Madame. J'ai chanté à la cour la semaine dernière. Je suis très fêtée dans les soirées, on se dispute pour m'avoir.

Vous voyez, chère Madame, que votre petite *Christinchen* est très recherchée. Je suis sûre que tous ces succès vous feront beaucoup de plaisir.

Aujourd'hui encore je chante en soirée, demain au théâtre. Tous les jours il y a quelque chose de nouveau. Je travaille beaucoup. Nous commencerons à répéter *Hamlet*, ce sera un nouveau succès encore, je l'espère.

Quand partez-vous pour Bade? Comme je serai contente de vous y trouver à mon arrivée. Je ne sais pas encore au juste quelle date j'arriverai, ce sera sans doute vers le 15 ou 18 août.²

À présent, je vous quitte, chère Madame. Je sens que je pourrai continuer à causer avec vous toute la journée, mais il faut prendre l'air pendant qu'il fait passablement beau, puis j'ai des visites à faire. Adieu, mille bonnes choses à Mr Garfoukel de ma part et de celle de Mme Richardson.

Vous, je vous embrasse bien fort et vous prie de me croire, chère Madame, votre petite *Christinchen* très affectionnée.

Un mot de vous me fera grand plaisir.

¹ »Récit» betyder som musikterm »soloparti».

² I september 1869 vistades Kristina Nilsson i Baden-Baden, där hon spelade titelrollen i Thomas' Mignon.

I samlingen finnas även några brev, som handla om Kristina Nilsson. I ett brev från Henry Charles Litolff til Edouard Plouvier¹ av den 6 november 1865 synes det vara frågan om några intriger mot Kristina Nilsson, som då sysslade med repetitioner för Martha:

»Aussitôt que tu seras de retour à Paris je te prie de me le faire savoir. J'ai à te parler de ce que j'ai fait avec Mlle Nilson relativement à notre ouvrage. Je suis impatient de te voir. Il faut coute que coute, (*La vie ou la Mort*) que nous défendions nos intérêts, nos *droits*. Les répétitions de Martha sont très avancées, celles de la fiancée² sont entrain. Il ne faut plus perdre de temps. Viens donc, Viens vite, nous voilà au 7 novembre.»

Här må även anföras 2 brev från Ambroise Thomas, av vilka det ena, daterat Marseille den 18 maj 1868 och riktat till chefen för Stora operan i Paris Émile Perrin, innehåller ett försök att utverka permission för Kristina Nilsson från Operan för Berlingästspel i Hamlet. Det andra brevet från Thomas av den 5 juli 1874, ställt till en icke identifierad librettist, härrör från striden om programmet för invigningen av Operan i Paris, och i detta brev skriver Thomas bl. a., att det för honom skulle vara angenämt »de voir rappeler Mme Nilsson pour reparaître dans Hamlet».³

Av övriga handlingar, som kunna intressera i detta sammanhang, nämna vi ett kontrakt av den 18 september 1876 med impressarion Ullman och undertecknat av A. Rouzaud och Mme C. Rouzaud.⁴

Bland samlingens bilder av Kristina Nilsson märkas flera originella, som icke publicerats i svenska arbeten. Som exempel kunna anföras en oljemålning av R. Hoffelder samt bilder i danska *Minerva* 1878, från Weger i Leipzig, i *Les Archives de Paris* 1882 och från Ch. Chardon i Paris — i två bilder från sistnämnda förlag framträder starkt det veka hos Kristina Nilsson.

I Sverige har en förtjusande bild av Kristina Nilsson återgivits efter danska *Illustreret Tidende*. Originalen till detta träsnitt finnes emellertid i samlingen — det har utkommit hos F. E. Bording i Köpenhamn.

¹ Fransk litteratör (1821—1876).

² Antagligen avses här Litolffs »opéra bouffe» *La Fiancée du roi de Garbe*, som först senare, den 29 oktober 1874, uppfördes på Folies-Dramatiques i Paris och med föga framgång. Litolff har även skrivit en annan »Fiancée»: *La Fiancée de Kynast*, en stor opera, som uppfördes i Braunschweig och Frankfurt am Main 1847.

³ Om dessa båda brev, se STM 1939, s. 154—157.

⁴ Om detta kontrakt, se STM 1939, s. 155.

Bland franska bilder kunna nämnas en teckning av P. Merwart: *Catastrophe de Stockholm aux abords du Grand-Hôtel, où chantait Mme Christine Nilsson*, Paris 1885, gruppbilder av skådespelerskor samtida med Kristina Nilsson som *Les Actrices de Paris*, par Ferdinandus (1876), en förtjusande bild av Ofelia, där ett Ofelia-huvud placerats i en praktfull ros: *Fleurs de Paris*, C. Nilsson. En del franska skämtteckningar, som äro av kvalitet och icke sällan dråpliga, finnas även i samlingen. Icke en enda av dem har återgivits i de svenska arbetena om Kristina Nilsson. Vi nämna:

Mlle Nilsson (Ophélie) — Gill 1868.

Hamlet complètement lâché par son spectre qui ne songe plus qu'à courir après la charmante Nilsson — Cham 1868.

Maintenant que nous avons le libre échange si je pouvais troquer ma femme contre Mlle Nilsson? — Cham 1868.

Dépêché par l'Observatoire de Paris pour remettre deux cents francs à la personne qui a découvert l'étoile Nilsson — Cham 1868.

Le directeur de l'Opéra ajoutant encore un atout dans son jeu — Cham 1868.

MM. Ambroise Thomas, Faure et Mlle Nilsson — Oulevay 1868.

Désespoir des horticulteurs en voyant que Faust va enlever le grand prix avec ses adorables marguerites (Nilsson — Carvalho)¹ — Cham 1869.

Två bilder i *L'Éclipse* 1869 (Baden-Baden):

1. La Chasse aux Étoiles. 2. Polisson de Méphisto! Lâcher Marguerite pour Mignon!

Les Étrennes du Charivari: 17. A Nilson — Ophélie² une couronne de lauriers — Hadol 1869.

Mariage de Madame Nilsson-Rouzeaud³: Bravo! Nilsson, les marquis ne font pas le bonheur⁴ — Hadol 1872.

Det finnes många dikter, skrivna om och till Kristina Nilsson, och samlingen har att uppvisa ett flertal dylika.

Vid en soaré i Stockholm 1860, som gavs till förmån för Kristina Nilsson, sjöng hon bl. a. kupletter, som för tillfället voro författade av Vilhelmina Stålberg: Intill konstens tempel jag. År 1865 offentliggjordes av signaturen W. en dikt Till Christine Nilsson: Vad sorl igenom salen? och i december 1866 ett poem av märket —r—: Sång-

¹ Kristina Nilsson uppträdde för första gången som Marguerite i Gounods *Faust* på Stora operan den 1 mars 1869 — Marguerite var madame Carvalhos glansroll på Théâtre lyrique.

² Möjligen avsiktlig felstavning av Ophélie, i så fall antagligen syftande på Orphée.

³ Kristina Nilsson gifte sig 1872 med bankiren Auguste Rouzeaud.

⁴ Anspelning på markisinnan de Caux — Adolina Patti.

ardrottning från den höga Norden. Och så följde en dikt av signaturen —r—t (Hjalmar Ekerot) Vid en middag i Wexiö 1876. Till Christina Nilsson: Varpå tänker väl den lilla. Vid hennes Stockholmsbesök 1881 hade Filip Tammelin till hennes ära åstadkommit 4 strofer på vardera 8 versrader, och 1885 slutar en Göteborgspoet sin visa om väntan framför hotell Haglund på Kristina Nilssons sång:

Men när man väntar på Kristina
Vem fäster sig vid sådant där?

Till sextiofemårsdagen kommo 2 dikter, den ena av Daniel Fallström: Christina Nilsson. På 65-årsdagen den 20 augusti 1908 (Där linnéan doftar och trasten slår), den andra av A. W. Dahlström: Till Kristina Nilsson, grefvinna de Casa Miranda, vid fyllda 65 år (Där, följd av ryktet från en konstens bana). Och till sjuttioårsdagen skrevs en dikt av Jane Gernandt-Claine: Till Christina Nilsson (Ditt lif blef sjungande musik, Christina).¹

Den danska pressen har återgivit Vilhelmina Stålbergs kupletter på svenska och i dansk översättning, och i Danmark har dessutom publicerats en skämtvisa om Kristina Nilsson, tryckt i Köpenhamn, utan år och undertecknad K—g — den uppgives vara skriven 1876 av Martin Koch: Ny sandfærdig Vise om hvorlunde Kristine Nilsson blev trukket hjem af Ca. 200 Studenter, Mel.: Keiseren af Kinesiens Land (Har De den Historie hørt). Årtalet 1876 för visans tillkomst år tvivelsutan riktigt, ty det var efter den andra konserten, 18 september 1876, som Kristina Nilsson drogs till hotellet av en skara unga män: »Men Enden var ikke endda; thi udenfor Théatret havde en Flok unge Mennesker givet Møde, spændte Hestene fra hendes Vogn og trak hende til Hotel d'Angleterre, med en stedse voxende Menneskemasse i Følge» (Fædrelandet, 19 sept. 1876).

Även fransmännen ha hyllat Kristina Nilsson på vers. I La Lune för den 27 oktober 1867 finner man en dikt »Nilsson», undertecknad »La Lune» (Blonde, oh, mais blonde comme en ton pays natal), i Figaro lästes efter debuten på Stora operan entusiastiska verser till hennes ära, och i X. Y. Z., Le Nouvel Opéra, Paris 1875, publi-

¹ Som exempel på Kristina Nilssons popularitet kan även anföras ett skillingtryck: »Christina Nilssons sång» (Högt i Småland invid Vexiötrakten), som föreligger i åtskilliga upplagor: »Christina Nilssons egen visa» och »Kristina Nilssons visa», den sistnämnda med tillägget: »25:te tusendet». En annan visa, som spritts under namnet »Kristina Nilssons visa», var den, hon sjöng, här hon »upptäcktes» av vice härads hövding Tornérhjelms: Kunde jag min känsla mana. Bland dessa skillingtryck finner man också »Kristina Nilssons älsklingsång»: Fjorton år tror jag visst att jag va'.

cerades en dikt av de Franchère: La Naissance d'une Étoile (C'était par une nuit claire comme le jour).

I Amerika skrevos också många hyllningsdikter till Kristina Nilsson, på våren 1872: Farewell to Nilsson (The brightest still the fleetest fleets away), och senare What eager hearts watched for the sail och Oh! Charming Nilson, beautiful Christine o. s. v.

De kompositioner i samlingen, som ha samband med Kristina Nilsson, äro av franskt, engelskt och amerikanskt ursprung. De franska kompositionerna ha »Au Ménestrel» i Paris som förläggare. Först märkes en serie »Airs Suédois, chantés par Mlle Nilsson, Paroles Françaises de Tagliafico,¹ Paroles Italiennes de G. Zaffira, Nouvelle Transcription avec Accompagnement de Piano, par A. Peruzzi»: 1. Jeunesse. 2. Les Roses. 3. Le Bal. Dessa »Airs Suédois» föreligga även i pianotranskriptioner: »Airs Suédois chantés par Christine Nilsson, Transcrits pour Piano par Ch. Neustedt»: 1. Jeunesse. 2. Les Roses. 3. Le Bal. En annan serie omfattar »Airs Suédois [sic] et Norvégiens, Chantés par Mme Christine Nilsson, Traduction Française de Pierre Barbier, Transcrits avec accompagnement de Piano par J. B. Weckerlin²): 1. Jeunesse. 2. Les Roses. 3. Le Bal. 4. Brise passagère. 5. La Châtelaine. 6. La Belle Meunière. 7. Toi et Moi. 8. Le Bien-Aimé.

Det utkom också »Ophélie-Valse chantée par Christine Nilsson, Composée sur les Motifs d'Hamlet d'Ambroise Thomas, par L. Arditi,³ Paroles Françaises de Tagliafico, Traduction Italienne de G. Zaffira». Det finnes av denna vals en »Édition de Salon pour Mezzo-Soprano» och en »Édition de Concert pour Soprano» och dessutom tyska och engelska editioner.^{4 5}

I London utgavs med överskriften »Sung by Madame Christine Nilsson» och hennes porträtt: »Is it yes? Song Words by H. B. Farnie, Music by Louis Engel»,⁶ Metzler & Co., och kompositören Daniel Godfrey tillägnade henne en Christine-vals.

¹ Joseph Dieudonné Tagliafico (1821—1900), berömd sångare, även kritiker i tidskriften Ménestrel och översättare.

² Den riktiga stavningen är: Weckerlin.

³ Luigi Arditi (1822—1903), italiensk kompositör, kapellmästare, bl. a. vid Her Majesty's Theatre i London på Kristina Nilssons tid och hos Merelli under hennes Wiensäsång 1878.

⁴ Det omtalas även en »Mazurka chantée par Mlle Nilsson» av Arditi.

⁵ Alla dessa i Frankrike utgivna kompositioner äro försedda med Kristina Nilssons porträtt.

⁶ En annan komposition av Engel: Lost, dedicerad till Kristina Nilsson, var betydligt mera känd. Den sjöng hon ofta på konserter, stundom i London ackompanjerad av kompositören.

Oliver Ditson & Co. i Boston publicerade en serie av 15 kompositiner med rubrik »sung by Mlle Nilsson» eller »written for and sung by Mlle Nilsson», alla med en bild av henne sittande vid pianot: 1. Spring and autumn. 2. The roses. 3. The ball. 4. Why do I weep for thee? 5. Auld Robin Gray. 6. Proposal (M. S. Downes). 7. Drinking song (Hamlet). 8. Mignon's song (Hamlet). 9. Im alone (Benedict). 10. Angels ever bright and fair (Handel). 11. Grand aria and scena — mad song (Hamlet). 12. Old folks at home. 13. I know that my redeemer liveth. 14. Comin' thro' the rye. 15. Ophelia's song (Hamlet).

De omnämmanden av Kristina Nilsson, som man påträffar i böcker, tidskrifter och tidningar, äro oräkneliga. Över litteratur rörande Kristina Nilsson har Tobias Norlind i sina arbeten Allmänt Musiklexikon och Kristina Nilsson givit synnerligen värdefulla förteckningar. Vi inskränka oss till att här anföra sådan utländsk litteratur i samlingen, som dessa förteckningar icke meddela.

Vi nämna ur den danska tidskriftslitteraturen i kronologisk ordning:

Nördisk Billed-Magazin, 12 febr. 1865 (med bild).

Figaro, 8 sept. 1867: Christine Nilsson i London.

Nær og Fjern, 1876, nr 218, 221; nr 237: Kristina Nilsson og Madame Trebelli.

Minerva, 1878 (med bild).

Illustreret Familie-Journal, 15 juni 1879 (med bild).

Nordstjernen, 1885, nr 42 (med 2 bilder).

Nutiden, 13 sept. 1885: Christine Nilsson av Argus (med 3 bilder).

Hjemmet, 1906: Casa da Miranda av Victor Foss.

Hjemmet, 1913: Christina Nilssons Debut (med bild).

Masken, 1918: Kristina Nilsson av Aage Barfoed.

Pressens Magasin, 1918: Kristina Nilsson av Aage Barfoed (med bild).

Verden og Vi, 1921: Omkring Kristina Nilsson av Karina (med bild).

Dessutom kan anföras en framställning om Kristina Nilsson och H. C. Andersen i Gustav Hetsch, H. C. Andersen og Musiken, 1930, s. 113, 114,¹ samt en roman av Elisabeth Schøyen, 1890: Den svenske Nattergal, som synes grunda sig på Kristina Nilssons levnadssaga.

Även finnas utförliga danska tidningsartiklar om Kristina Nilsson i Dagbladet, 11 mars 1873, i Fædrelandet, 16, 18, 19 sept. 1876, i

¹ Se även Gustav Hetsch, Andersen et la Musique, i La Revue musicale, 1928, s. 456, och Hans Alin, Kristina Nilsson och H. C. Andersen, i Vecko-Journalen, 1916.

Politiken, 29 aug., 8, 25; 26 sept., 7, 8, 11 okt. 1885 och i Morgenbladet, 11 okt. 1885.

Bland franska arbeten i samlingen, som handla om Kristina Nilsson, anföra vi:

A. Vizentini, Derrière la Toile, Paris 1868, s. 122—123.

J. Lallier, Album-Lyrique, Biographique illustré de cinquante compositeurs et musiciens, Paris, s. 84, 85. Boken har intet tryckår; men på grund av dess uppgifter om Kristina Nilsson: »Son grand talent vient de recevoir sa consécration le 15 novembre 1867, par son engagement à l'Académie Impériale de musique, où elle doit débiter dans le rôle d'Ophélie d'Hamlet», måste boken ha utgivits efter den 15 november 1867 och före den 9 mars 1868, då Kristina Nilsson debuterade på Stora operan i Paris.

X. Y. Z., Le Nouvel Opéra, Paris 1875, s. 287—293.

A. Royer, Histoire de l'Opéra, Paris 1875. I detta arbete finnas endast några korta omnämmanden av Kristina Nilsson: »Le public a sous les yeux les sujets de la troupe actuelle, et il apprécie leur mérite. Il est donc inutile d'entrer à cet égard dans un examen détaillé.» Men då författaren illustrerar sitt arbete med bilder av 12 storheter, placeras han en bild av Mlle Nilsson på bokens första blad.¹

F. J. Fétis, Biographie Universelle des musiciens, Supplément av A. Pougin, II, Paris 1881, s. 275, 276.

E. M. de Lyden, Le Théâtre d'autrefois et d'aujourd'hui, Paris 1882, s. 112, 113, 134, 137, 167, 176, 177, 179—181.

Les Actrices de Paris, Paris 1882, s. 13—16: V. Wilder, Christine Nilsson.

J. Martin, Nos artistes, Paris 1895, s. 283.

C. Bellaigue, Souvenirs de musique et de musiciens, Paris 1921, s. 79, 80.

Av äldre franska tidskriftsuppsatser om Kristina Nilsson må här nämnas:

Le Monde populaire, 21 mars 1868: Asmodée, Hamlet et ses interprètes.

L'Éclipse, 5 april 1868: Le Cousin Jacques, Ophélie-Nilsson.

Paris-Théâtre, 24—31 dec. 1874: Questions Nilsson et Halanzier.

La Musique populaire, 4 okt. 1883: Alphonse Baralle, Christine Nilsson.

Och även i senare tider ha de franska tidskrifterna och tidningarna

¹ Royer var en ivrig beundrare av Kristina Nilsson, och vid hennes sista uppträdande på Théâtre lyrique räknade han icke mindre än 41 buketter och 18 kransar, som ägnades henne.

visat intresse för Kristina Nilsson. I M^{on} Dimanche, 19 juni 1904, finnes en artikel: Une Étoile poursuivie par des fous med 4 teckningar, i Femina, 1908: Quelques célèbres interprètes du rôle de Marguerite av Simone d'Ax, i Les Annales, 1911: Les Étoiles en voyage, Christine Nilsson av J. Schurmann, och i Musica, nov. 1911: Les principales interprètes de Mignon. Och i Comœdia skriver P. Méaly om Christina Nilsson, les 65 ans d'une reine de l'Opéra, och i Le Gaulois du dimanche Guy Dorval om Les 70 ans d'Ophélie.

Av samlingens övriga utländska framställningar om Kristina Nilsson kunna nämnas La Maras uppsats i Musikalische Studienköpfe, V, s. 287—299, ett kapitel »Die Nielsson» i Emile Mario Vacano, Der Roman der Adelina Patti, Wien 1875, s. 59—64, ett kuriöst arbete, där bl. a. en illustration framställer Kristina Nilsson som ung flicka blåsande flöjt — »manchmal brachte das magere, gelbgesichtige Kind eine Abwechslung in ihr Repertoire, indem es auf der Flöte blies» —,¹ en avdelning i Vier Gesangssterne av Georges Eller i Neue Musikzeitung, 1885, s. 1, 3, 4, jämte ett större antal längre notiser och recensioner i denna tidskrift, bl. a. årg. 1885, s. 249, 265, G. Sinclair, Reminiscences of Cr. Nilsson, i Musical Opinion, febr. 1922, och ett kapitel Christine Nilsson, the second Swedish Nightingale i Herman Klein, Great Woman-Singers of my Time, London 1931, s. 66—79.

¹ Kristina Nilsson blåste verkligen i barndomen på flöjter, som hon täljde av rönnbark, men hon upphörde snart därmed.